

**Приватний вищий навчальний заклад
«Буковинський університет»
Факультет інформаційних технологій та економіки**

Схвалено та затверджено на засіданні
науково-методичної ради факультету
протокол №1 від 30.09.2021

ЗАТВЕРДЖУЮ:
декан факультету
інформаційних технологій та економіки
Тетяна Штерма

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Управління фінансовою санацією підприємства»

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування,
Фінанси, банківська справа та страхування
(назва програми)

Спеціальність 071 облік і оподаткування,
072 фінанси, банківська справа та страхування

Галузь знань 07 управління та адміністрування
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Факультет інформаційних технологій та економіки, юридичний

Мова навчання українська

Розробник: Штерма Т. В. к.е.н, доцент.
Гончарук Я.М. к.е.н, доцент

Профайл викладача (-ів) <https://www.bukuniver.site/university/faculties/ite-faculty/>
(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача (-ів))

Контактний тел.: 0372513283

E-mail: sht.tatjana@gmail.com

Консультації четвер з 10.00 до 16.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів мікро- і макросередовища, а тому правомірно розглядається як плата за економічну свободу у виборі напрямку господарської діяльності, ринків збуту, у ціноутворенні, наймі робочої сили.

Банкрутство і ліквідація підприємства – це не тільки збитки для його акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, а також збільшення безробіття, що, у свою чергу, є одним із факторів макроекономічної нестабільності.

Загальновизнаними основними цілями інституту банкрутства в країнах з ринковою економікою є: стимулювання розвитку підприємницької діяльності і зростання ефективності економіки; контролювання господарських відносин між окремими суб'єктами ринку, забезпечення рівності прав, обов'язків і відповідальності; очищення ринків від недієздатних учасників; справедливий розподіл майна банкрута між його кредиторами; створення умов для відтворення підприємницької діяльності у випадку доцільності і бажання власників.

Вирішення сукупності проблем для виведення підприємства з кризового становища безпосередньо пов'язано з комплексом заходів і інструментарію, який називається системою санаційних заходів. Механізми попередження банкрутства дозволяють на ранніх етапах виявити кризові явища, та провести необхідні санаційні заходи. Крім того, санація є важливою складовою в керуванні підприємства, котре перебуває в кризовому стані. Знання і впровадження економічних аспектів санації є невід'ємною складовою оздоровлення не тільки суб'єктів господарської діяльності, але й економіки країни в цілому.

На вимогу часу запроваджено навчальну дисципліну “Фінансова санація та банкрутство підприємств” яка входить до складу нормативних навчальних дисциплін підготовки спеціалістів зі спеціальності “Фінанси”.

Зміст дисципліни розкривається в наступних темах:

1. Основи фінансової санації підприємств.
2. Оцінювання санаційної спроможності підприємства.
3. Складання та узгодження плану фінансової санації підприємства.
4. Досудова санація.
5. Санація підприємств у судовому порядку.
6. Фінансування санації підприємств.
7. Реструктуризація підприємства.
8. Методи державної фінансової підтримки санації підприємств.
9. Економіко-правові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.
10. Особливості фінансової санації та банкрутства підприємств різних форм власності та видів діяльності.

2. Мета та завдання вивчення дисципліни

Предметом вивчення дисципліни є система фінансово-економічних відносин, які виникають у процесі антикризового фінансового управління підприємством, санації, реорганізації, банкрутства та ліквідації суб'єктів господарювання.

Метою дисципліни є формування системи знань з методології та практичного здійснення фінансової санації, банкрутства підприємств, фінансового забезпечення ліквідаційних процедур.

У процесі вивчення дисципліни вирішуються такі основні завдання:

- вивчення сутності, методів, правил і механізмів фінансової санації, банкрутства та ліквідації підприємств;
- вивчення форм і методів державної фінансової підтримки санації суб'єктів господарювання;
- набуття навичок проведення досудової санації;

- опанування комплексу питань, пов'язаних із санацією підприємств у судовому порядку;
- проведення санаційної реструктуризації суб'єктів господарювання.

3. Пререквізити

Дисципліна тісно пов'язана з іншими дисциплінами фахового спрямування та базується на наукових досягненнях дисциплін “Фінанси підприємств”, “Фінансова діяльність суб'єктів господарювання”, “Фінансовий менеджмент”, “Фінансовий аналіз”.

4. Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 01.знати основні поняття фінансової санації;
- ЗК 02.здатність володіти методами, правилами та умовами фінансування санації;
- ЗК 03.здатність володіти механізмом проведення санаційної реструктуризації та реорганізації.

Спеціальні компетентності (СК)

- СК01.розраховувати показники ефективності санації;
- СК02.здійснювати розшифрування кредиторської заборгованості за окремими контрагентами, обсягами заборгованості та строками погашення;
- СК03.визначати рівень ризику санаційних заходів;
- СК04.здійснювати поглиблений аналіз фінансового стану підприємства;
- СК05.систематизувати причини фінансової кризи;
- СК06.складати план фінансового оздоровлення підприємства.

Програмні результати навчання:

- ПРО1 набуття навичок проведення досудової санації;
- ПРО2 опанування комплексу питань, пов'язаних із санацією підприємств у судовому порядку;
- ПРО3 проведення санаційної реструктуризації суб'єктів господарювання.

Зміст тем дисципліни

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Основи фінансової санації

Фінансова криза на підприємстві та її симптоми. Внутрішні і зовнішні причини кризи. Види та фази фінансової кризи. Криза стратегії. Криза прибутковості. Криза ліквідності. Економічна сутність санації. Мета та зміст фінансової санації. Різні погляди на сутність, цілі та завдання санації. Типи санаційних заходів. Умови за яких може прийматися рішення про проведення санації підприємства. Організація менеджменту санації на підприємстві. Порядок проведення санації. Класична модель фінансової санації.

Тема 2. Оцінювання санаційної спроможності підприємства

Сутність санаційної спроможності підприємства. Визначення санаційної спроможності підприємства як головна мета санаційного аудиту. Характерні риси санаційного аудиту. Методика та етапи проведення санаційного аудиту. Програма аудиту. Збір і систематизація інформації про підприємство. Оперативне та стратегічне становище підприємства. Методика поглибленого оцінювання фінансового стану неплатоспроможного підприємства. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства. Розрахунок та аналіз фактичних показників і тенденцій розвитку. Оцінка глибини фінансової кризи. Аналіз причин і симптомів фінансової кризи. Виявлення сильних і слабких сторін на підприємстві.

Прийняття рішення про доцільність санації чи ліквідації підприємства.

Тема 3. Складання та узгодження плану фінансової санації підприємства

Санаційна концепція. Мета плану фінансового оздоровлення підприємства. Склад та обсяги проекту санації. Методологічні основи та порядок складання проекту санації. Структура плану санації. План маркетингу та оцінка ринків збуту. План виробництва та капіталовкладень. Організаційний план. Фінансовий план. Аналіз шляхів досягнення безбитковості підприємства. Оцінка результатів та ефективності фінансової санації підприємства. Розробка стратегії санації підприємства.

Система раннього попередження та реагування. Управління ризиками як функціональне завдання системи раннього попередження та реагування. Мінімізація та нейтралізація фінансових, операційних та інвестиційних ризиків. Способи хеджування ризиків. Диверсифікація ризиків.

Тема 4. Досудова санація

Досудове врегулювання господарських спорів. Задоволення претензій кредиторів як головна мета провадження справи про банкрутство підприємства-боржника. Функції законодавства про банкрутство.

Підстави для порушення справи про банкрутство. Неплатоспроможність підприємства. Загроза неплатоспроможності. Перевищення заборгованості підприємства над його активами. Заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства. Показники відновлення платоспроможності. Заходи щодо відновлення платоспроможності підприємства. Участь інвесторів і кредиторів у проведенні досудової санації.

Тема 5. Санація підприємства у судовому порядку

Судове врегулювання господарських спорів. Учасники провадження у справі про банкрутство. Етапи проведення санації боржника у судовому порядку. Комітет кредиторів. Функції та повноваження керуючого санацією. Мирова угода. Процедура затвердження мирової угоди. Умови укладання мирової угоди. Розгляд мирової угоди в господарському суді.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Фінансування санації підприємств

Власний капітал, його функції та складові частини. Статутний фонд та додатковий капітал. Розрахунковий курс корпоративних прав. Джерела покриття балансових збитків підприємства.

Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство. Економічний зміст та мета санації балансу. Санаційний прибуток та його складові частини: емісійний дохід та безповоротна фінансова допомога.

Основні цілі та завдання зменшення статутного фонду підприємств.

Фінансове оздоровлення із залученням засобів власників підприємства. Форми участі власників у санації підприємства: внески на збільшення статутного фонду; надання позик; цільові внески на безповоротній основі.

Двоступінчата санація. Зменшення номінального капіталу з послідувачим його збільшенням. Фінансові джерела збільшення статутного фонду у разі санації підприємства. Додаткова емісія акцій. Облігації конверсійного займу. Альтернативна санація як метод фінансування оздоровлення підприємств.

Участь кредиторів у фінансуванні санації підприємства-боржника. Конверсія боргу у власність. Пролонгація та реструктуризація існуючої заборгованості. Надання додаткових кредитних ресурсів. Мотиви участі кредиторів у санації підприємства. Податкові аспекти участі кредиторів у санації боржника. Форми фінансової участі персоналу в санації підприємства.

Тема 7. Реструктуризація підприємства

Реструктуризація підприємства, її зміст та порядок проведення. Фінансова та виробнича реструктуризація, реструктуризація активів, корпоративна реструктуризація. Механізм реорганізації юридичної особи. Форми санаційної реорганізації підприємства:

злиття, поглинання, приєднання, поділ, виділення, перетворення. Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Етапи реорганізації підприємств. Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та роздільний баланс.

Тема 8. Методи державної підтримки санації підприємств

Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств. Органи, які вирішують питання санаційної підтримки підприємств. Форми та методи державної підтримки підприємств. Державне фінансування санації підприємств. Надання фінансових ресурсів на поворотній та безповоротній основі. Державна підтримка інноваційного розвитку підприємств. Непрямі методи державного фінансового сприяння суб'єктам господарювання. Державні гарантії та поручительства як інструменти фінансового оздоровлення підприємств. Податкові пільги. Реструктуризація податкової заборгованості. Дозвіл на порушення антимонопольного законодавства. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід фінансової санації підприємств.

Тема 9. Економіко-правові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств

Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств. Порядок оголошення підприємства банкрутом. Функції та повноваження керуючого санацією. Функції та повноваження ліквідаційної комісії. Фінансове забезпечення ліквідаційних процедур. Продаж майна банкрута. Розподіл виручки від продажу ліквідаційної маси. Черговість задоволення вимог кредиторів. Ліквідація підприємства. Порядок складання ліквідаційного балансу. Затвердження ліквідаційного балансу. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство. Податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.

Тема 10. Особливості фінансової санації та банкрутства підприємств різних форм власності та видів діяльності

Відновлення платоспроможності містоутворюючих підприємств. Особливості санації та банкрутства сільськогосподарських підприємств. Відновлення платоспроможності екологонебезпечних підприємств. Особливості санації та банкрутства фінансових установ. Банкрутство страхових фірм. Банкрутство суб'єкта підприємницької діяльності-громадянина.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Організація навчального процесу передбачає застосування індивідуальних завдань для навчання в рамках кредитно-модульної системи підготовки фахівців.

Застосування цих методів у ході навчання дає змогу реалізувати такі концептуальні принципи викладання, що впливають із вимог Болонського процесу:

- проблемність (у процесі навчання розглядаються проблеми реального життя, пов'язані з інтересами і потребами тих, хто навчається);
- узгодженість та системність цілей навчання;
- орієнтованість на життєвий досвід студентів;
- навчання за принципом поступового ускладнення завдань – “від простого – до складного”, “від відомого – до невідомого”;
- націленість на самонавчання (викладач лише допомагає студентові вчитися);
- професійний вишкіл (уміння застосовувати на практиці отримані знання є ключовим елементом концепції навчання);
- зворотний зв'язок (студенти постійно отримують оцінку своїх зусиль).

В процесі навчання у студентів формується системне мислення на основі глибокого розуміння явищ, процесів, відносин у сфері фінансів підприємств. Це дасть змогу майбутнім фахівцям опанувати інструментарій вирішення економічних та фінансових проблем, допоможе стати активним економічним суб'єктом.

Студенти повинні керуватися робочою програмою дисципліни під час самостійної роботи з навчальним матеріалом (в т.ч. індивідуальної роботи під керівництвом викладача), індивідуальних завдань під час поточних модульних контролів.

Виконання індивідуальних завдань передбачає розв'язування задач із обов'язковим обґрунтуванням результатів.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ

З метою придбання студентом необхідної професійної підготовки, розвитку навичок самостійного наукового пошуку в навчальному процесі інституту практикується написання рефератів, у тому числі і за курсом «Фінансова санація та банкрутство підприємств».

Реферат (від лат. «доповідати», «повідомляти») є доповіддю на визначену тему, що включає огляд відповідних наукових і нормативних джерел чи виклад суті монографії, статті або іншого первинного документа (чи його частини) з основними фактичними даними і висновками. Реферат це самостійна творча робота, виконана й оформлена згідно вимог до наукових праць.

У вступі необхідно обґрунтувати актуальність проблеми, намітити шляхи її аналізу і рішення, дати короткий аналітичний огляд літератури й обґрунтувати структуру викладу матеріалу. В основній частині послідовно викладаються питання плану, кожному з яких передує заголовок. Бажано, щоб матеріал був рівномірно розподілений по питаннях, а виклад кожного питання завершувався коротким висновком. Зміст кожного з розділів (параграфів) повинен формулюватися у його назві. У висновку необхідно зробити концептуальний підсумок всієї роботи, який розкривав би всю тему чи проблему. Обсяг реферату – від 5 до 10 друкованих сторінок.

Посилання на літературу і нормативні акти можуть бути подані як на кожній сторінці так і наприкінці роботи, після висновку з нової сторінки. Можуть бути використані різні варіанти оформлення виносок, але необхідно, щоб в одній і тій же роботі вони були однаковими.

Завершує роботу бібліографічний список. У нього необхідно включити всі роботи і нормативно-правові акти, з якими знайомився автор, а не тільки ті, котрі цитуються в тексті роботи. Вони групуються таким чином:

- нормативні акти (по юридичній чинності в спадному порядку, усередині групи рівних по юридичній чинності – по даті видання);
- спеціальна література у алфавітному порядку;
- неопубліковані матеріали;
- практичні матеріали.

Текст виконаної й оформленої роботи підлягає ретельній перевірці. Помилки й описки, як у тексті, так і в цитатах і в науково-довідковому апараті не припустимі.

За попередньо підготовленими тезами виступу, студент протягом 5-7 хвилин коротко доповідає основні положення свого реферату на семінарі. Після доповіді відповідає на питання. На основі обговорення написаного і повідомленого реферату студенту виставляється оцінка.

Незадовільна оцінка виставляється в наступних випадках:

- заявлена тема не розкрита;
- обсяг реферату істотно виходить за рамки вимог;
- рецензент довів академічну несумлінність студента.

ТЕМАТИКА

1. Менеджмент фінансової санації підприємства.
2. Моделі фінансової санації підприємств.
3. Принципи управління фінансовою санацією підприємств.
4. Сутність та теоретичні засади антикризового управління підприємством.
5. Масштаби кризового стану підприємства.
6. Вивчення основних факторів, що спричиняють кризовий розвиток підприємства.

7. Механізми фінансової стабілізації підприємства.
8. Формування цілей і вибір механізмів антикризового керування підприємством.
9. Стратегічна фінансова стабілізація й економічний ріст, спрямовані на збільшення ринкової вартості підприємства.
10. Інструменти та методи санаційного контролінгу.
11. Санаційна стратегія та концепція санації.
12. Оцінка ефективності санації підприємства.
13. Управління ризиками як функціональне завдання санаційного контролінгу.
14. Прогнозування банкрутства.
15. Фінансова санація на ухвалу господарського суду.
16. Досудове врегулювання господарських спорів.
17. Судове врегулювання господарських спорів.
18. Санаційна спроможність підприємства.
19. Порядок проведення санаційного аудиту.
20. Аналіз причин кризи та сильних і слабких місць на підприємстві.
21. Форми фінансової санації.
22. Визначення потреби в капіталі для проведення санації підприємства.
23. Правила фінансування санації підприємств.
24. Поняття та класифікація внутрішніх джерел фінансової стабілізації.
25. Збитки підприємства та джерела їх покриття.
26. Економічний зміст санації балансу та визначення санаційного прибутку.
27. Фінансування санації за рахунок акціонерного (пайового) капіталу.
28. Методи та джерела збільшення статутного фонду.
29. Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
30. Сутність та форми реструктуризації підприємства.
31. Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємств.
32. Реорганізація підприємств, спрямована на їх розукрупнення.
33. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств.
34. Фінансова санація на ухвалу господарського суду.
35. Податкові аспекти банкрутства та ліквідації підприємств.
36. Функції та завдання інституту банкрутства підприємств в Україні.
37. Етапи оголошення підприємства банкрутом.
38. Порядок ліквідації підприємства в Україні.
39. Мирова угода як інструмент судового врегулювання господарських спорів.
40. Види банкрутства підприємств.

ПЕРЕЛІК КОНТРОЛЬНИХ ПИТАНЬ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Фінансова криза на підприємстві та причини її виникнення.
2. Класифікація фінансової кризи за видами та глибиною.
3. Економічна суть санації підприємства.
4. Фінансова санація підприємства: зміст, мета, завдання.
5. Випадки, при яких приймається рішення щодо проведення фінансової санації.
6. Класична модель фінансової санації.
7. Управління фінансовою санацією підприємства.
8. Санаційна спроможність підприємства.
9. Завдання, методика та програма санаційного аудиту.
10. Джерела інформації для проведення санаційного аудиту.
11. Аналіз фінансової сфери боржника.
12. Виявлення ознак неплатоспроможності підприємства
13. Аналіз причин кризи та сильних і слабких сторін підприємства.
14. Експертна оцінка запланованих санаційних заходів.

15. Загальна оцінка санаційної спроможності підприємств.
16. Загальна характеристика плану санаційних заходів.
17. Розробка плану санаційних заходів. Принципи планування.
18. Розгляд та узгодження плану санаційних заходів комітетом кредиторів.
19. Сутність досудової санації підприємства, її мета та критерії.
20. Диференціація кредиторської заборгованості в ході здійснення досудової санації.
21. Особливості проведення досудової санації державних підприємств.
22. Умови прийняття рішень щодо санації боржника у судовому порядку.
23. План санації (реорганізації) боржника, його структура при судовій санації підприємства.
24. Форми фінансової санації підприємства.
25. Поняття та класифікація внутрішніх джерел санації.
26. Шляхи збільшення вхідних грошових потоків.
27. Реструктуризація активів при здійсненні фінансової санації.
28. Зменшення вихідних грошових потоків як джерело фінансової санації.
29. Класифікація зовнішніх джерел фінансування санації підприємства.
30. Фінансування санації за рахунок акціонерного, (пайового) капіталу.
31. Порядок зменшення статутного капіталу підприємства.
32. Санація викупом акцій у власників.
33. Альтернативна санація.
34. Форми участі кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.
35. Фінансова участь персоналу у санації підприємств.
36. Санація збільшенням статутного капіталу: основні цілі та порядок проведення.
37. Методи та джерела збільшення статутного капіталу.
38. Сутність та форми реструктуризації підприємства.
39. Форми та загальні умови реорганізації підприємства.
40. Реорганізація підприємств розукрупненням.
41. Реорганізація підприємств злиттям.
42. Реорганізація підприємств приєднанням та поглинанням.
43. Реорганізація підприємств, спрямована на розукрупнення.
44. Перетворення, як окремий випадок реорганізації.
45. Доарбітражне врегулювання господарських спорів: фінансові аспекти.
46. Арбітражне врегулювання господарських спорів: фінансові аспекти.
47. Форми та методи держаної підтримки санації підприємств.
48. Пряме державне фінансування санації підприємств.
49. Основні форми непрямої підтримки санації підприємств з боку держави.
50. Фонд стабілізації підприємств та організацій: його завдання джерела формування.
51. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
52. Етапи ліквідації підприємства.
53. Черговість задоволення претензій кредиторів.
54. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства.
55. Підстави та порядок порушення справи про банкрутство.
56. Мирова угода: зміст та умови укладення.
57. Приховане, фіктивне та зумисне банкрутство: зміст та фінансова відповідальність.
58. Санація банківських установ: підстави та умови проведення.
59. Банкрутство кредитних установ.

60. Реорганізація як метод фінансового оздоровлення банківських установи.
61. Особливості санації та банкрутства страхової компанії.
62. Особливості банкрутства сільськогосподарських підприємств.
63. Особливості банкрутства селянських (фермерських) господарств.
64. Особливості банкрутства містоутворюючих та особливо небезпечних підприємств.

Ресурси

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [сайт <http://www.kmu.gov.ua>].
2. Офіційний сайт Міністерства Економіки України [сайт [http //www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua)].
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [сайт <http://www.minfin.gov.ua>].
4. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [сайт <http://www.ukrstat.gov.ua>]
5. Офіційний сайт Чернівецької області [сайт <http://www.bucoda.cv.ua>].
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського [сайт <http://www.nbu.gov.ua>].
7. Офіційний сайт Національної парламентської бібліотеки [сайт <http://www.alpha.rada.kiev.ua>].
8. Офіційний сайт Електронної бібліотеки Львівської комерційної академії [сайт <http://www.dev.lac.lviv.ua/lib>].
9. Офіційний сайт Наукової бібліотеки ім. Максимовича [сайт <http://www.lib-gw.univ.kiev.ua>].